

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

บรรณารักษศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการรวบรวม เก็บรักษา และแจกจ่ายความรู้ที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์ โดยอาศัยห้องสมุดเป็นสื่อ (จาตุรธรณ สันตุโสภณ, 2520 : 79) บรรณารักษศาสตร์ได้เริ่มเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับให้มีการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการครั้งแรกที่ School of Library Economy วิทยาลัยโคลัมเบีย (Columbia College) ในปี ค.ศ. 1887 โดย เมลวิล ดิวอี้ (Melvil Dewey) เป็นผู้ก่อตั้งขึ้น (Roy, 1998: 1) ต่อมาในปี ค.ศ. 1967 ได้เริ่มมีการสอนหลักสูตรสารนิเทศศาสตร์หลักสูตรแรก ณ โรงเรียนวิทยาการคอมพิวเตอร์และสารนิเทศ แห่งสถาบันเทคโนโลยีแห่งจอร์เจีย (School of Computer Science and Information, Georgia Institute of Technology) และศูนย์สารนิเทศศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยลีไฮท์ มลรัฐเพนซิลวาเนีย (Center for Information Science at Lehigh University, Pennsylvania) (Miski, 1980: 51) และจากการศึกษาลักษณะและขอบข่ายของหลักสูตรสารนิเทศศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาและแคนาดา ของสมาคมสารนิเทศอเมริกัน (American Society for Information Science) พบว่า หลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสารนิเทศศาสตร์ ส่วนใหญ่จัดสอนในโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ (Cardner, 1987: 38) นอกจากนี้ จากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วของสารนิเทศ ห้องสมุดจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทเพื่อให้สามารถติดตาม ควบคุม และจัดการกับข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่จำนวนมากได้อย่างเหมาะสม โรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ในฐานะที่เป็นแหล่งผลิตบุคลากรทางด้านบรรณารักษศาสตร์ จึงได้ปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ของตนเองตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม (Marcum, 1997: 35) โดยได้ปรับปรุงหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ให้ทันสมัย เพื่อผลิตบุคลากรที่มีความพร้อมทั้งในด้านความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีเพื่อสามารถจัดการกับสารนิเทศได้ โดยเพิ่มวิชาทางด้านสารนิเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการฐานข้อมูล การสืบค้นด้วยระบบออนไลน์ เป็นต้น นอกจากนี้ ได้มีการเปลี่ยนชื่อหลักสูตรเป็นบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ สารนิเทศศึกษา บริการสารนิเทศ หรือการจัดการสารนิเทศ (Stueart, 1993: 15-19) เป็นต้น สมาคมนักห้องสมุดอเมริกัน (American Library Association, 1997) เล็งเห็นถึงความสำคัญ

ดังกล่าว จึงกำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านสารนิเทศศึกษา ให้หลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ต้องมีรายวิชาที่สามารถผลิตบุคลากรที่มีความสามารถทั้งทางด้านการผลิต การจัดหา การจัดเก็บและค้นคืนสารนิเทศ การเผยแพร่ การติดต่อสื่อสาร การประเมินคุณค่าของสารนิเทศ ตลอดจนความสามารถทางด้านเทคโนโลยี ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการสารนิเทศ (Stueart,1997: 11)

การศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย ได้เริ่มเปิดสอนอย่างเป็นทางการครั้งแรก ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ.2494 โดยได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิฟูลไบรท์ ต่อมา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดตั้งแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ขึ้นในปี พ.ศ.2498 เพื่อจัดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับอนุปริญญา และได้เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรี ในปี พ.ศ. 2502 และระดับปริญญาโทในปี พ.ศ.2507 ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ได้ปรับปรุงหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาโท และเปลี่ยนชื่อหลักสูตรจากบรรณารักษศาสตร์ เป็นบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ และได้ปรับปรุงหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ และเปลี่ยนชื่อหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรี เป็นสารนิเทศศึกษา (Information Studies) เมื่อปี พ.ศ. 2538

นอกจากการเปิดสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มีการเปิดสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์อีกในหลายสถาบัน ทั้งในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ดังนี้

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เปิดสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2507 ต่อมาในปี พ.ศ. 2529 ได้ปรับปรุงหลักสูตรและเปลี่ยนชื่อเป็นสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ รวมถึงได้มีการเปิดสอนระดับปริญญาโทสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในปีเดียวกัน

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาโท ในปีการศึกษา 2510 และเริ่มเปิดสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2526 นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้เปิดสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรี ที่วิทยาเขตสงขลา บางแสน และมหาสารคาม ต่อมา

ในปีการศึกษา 2529 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้เปิดสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์ในระดับปริญญาโท วิทยาเขตประสานมิตร และวิทยาเขตมหาสารคาม ต่อมา วิทยาเขตบางแสนได้ยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยบูรพา ในปี พ.ศ. 2533 วิทยาเขตมหาสารคามได้ยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในปี พ.ศ. 2537 และวิทยาเขตสงขลาได้ยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยทักษิณในปี พ.ศ. 2539 ตามลำดับ และในปีการศึกษา 2540 มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้มีการปรับปรุงหลักสูตรในระดับปริญญาโท และเปลี่ยนชื่อหลักสูตรจากบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ เป็นบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้เปิดสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2511 และในปีการศึกษา 2538 ได้เปิดสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในระดับปริญญาโทเป็นปีการศึกษาแรก

มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้จัดตั้งภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ และเปิดสอนสาขาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2514 และได้เปิดสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในระดับปริญญาโท เมื่อปีการศึกษา 2534 ต่อมาปีการศึกษา 2539 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรี และเปลี่ยนชื่อหลักสูตรเป็น สารสนเทศศึกษา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น เริ่มรับนักศึกษาบรรณารักษศาสตร์ครั้งแรกในปีการศึกษา 2518 และได้ปรับปรุงหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์เป็นบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ในปีการศึกษา 2530 ต่อมาในปีการศึกษา 2537 เปิดรับนักศึกษาระดับปริญญาโทเพื่อศึกษาในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ และได้ปรับปรุงหลักสูตรในระดับปริญญาโท และเปลี่ยนชื่อหลักสูตรเป็นบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ในปีการศึกษา 2540

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้เริ่มเปิดสอนบรรณารักษศาสตร์ ในปีการศึกษา 2520 และเปิดสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในระดับปริญญาโท ในปีการศึกษา 2530 ต่อมาในปีการศึกษา 2534 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ปรับปรุงหลักสูตร และเปลี่ยนชื่อหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ ในระดับปริญญาตรี เป็นบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ได้เปิดสอนวิชา
บรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรีเมื่อปีการศึกษา 2530 และในปีการศึกษา 2539
มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ปรับปรุงและเปลี่ยนชื่อหลักสูตรจากบรรณารักษศาสตร์ เป็น
บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต แขนง
วิชาสารนิเทศศาสตร์ วิชาเอกสารนิเทศทั่วไป และวิชาเอกสารนิเทศสำนักงาน ในปีการศึกษา
2533

นอกจากสถาบันการศึกษาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีการเปิดสอนหลักสูตร
บรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเอกชน และสถาบันราชภัฏ

นับตั้งแต่มีการเปิดสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย ได้มีการสำรวจ
สถานภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษานักศึกษาระดับ
บรรณารักษศาสตร์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้แก่ ชุตินา สัจจนันท์ (2518) ได้สำรวจสถาน
ภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตสาขาบรรณารักษศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษา จาก
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่เริ่มเปิดสอนจนถึง พ.ศ. 2516 ลลิตา กิตติประสาร (2518) ได้
ติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษามหาบัณฑิตวิชาบรรณารักษศาสตร์ และผู้
สำเร็จประกาศนียบัตรชั้นสูง วิชาเฉพาะบรรณารักษศาสตร์ ทศนีย์ ทองศิริ (2521) ได้ศึกษา
ประสิทธิผลของหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตมหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ สุวรรณ ชุตินันต์ (2524) ได้ศึกษาสถานภาพการทำงานของบัณฑิตและ
มหาบัณฑิต ปีการศึกษา 2517-2522 สาขาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พวงเพ็ญ ทิพย์พีช (2526) ศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ต่อการปฏิบัติงาน
ของบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ละอองกาญจน์ เหล่าไพบูลย์, ภรณ์
ศิริโชติ และ กุลธิดา ท้วมสุข (2528) ศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรต่อการปฏิบัติงานของ
บัณฑิตบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในช่วงปี พ.ศ. 2516-2526 ภาควิชา
บรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (2529) ได้ศึกษาประสิทธิผลของ
หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีการ
ศึกษา 2522-2527 วาณี รูปานวงศ์ตานติ (2529) ศึกษาสถานภาพการทำงานและความ
คิดเห็นต่อหลักสูตรของบัณฑิต วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
บางแสน วิไล ปานพลอย (2529) สำรวจสถานภาพการทำงานของบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ระดับปริญญาตรี) จารุวรรณ สินธุโสภณ (2529)

ได้สำรวจการทำงานของบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างปีการศึกษา 2524-2528 จิวีวรรณ คูหาภินันท์ (2529) ศึกษาสภาพการทำงานบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ วิทยาลัยครู บ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปีการศึกษา 2523-2527 รวมถึงนงลักษณ์ ไม่น่ายกิต (2529) ศึกษาสภาพการทำงานทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2524-2528 ซึ่งผลการศึกษาทั้งหมด ได้ผลการศึกษาคล้ายคลึงกัน คือ บัณฑิตหรือมหาบัณฑิตส่วนใหญ่ประกอบอาชีพบรรณารักษ์ และอาจารย์ทางด้าน บรรณารักษศาสตร์ โดยบัณฑิตหรือมหาบัณฑิตที่ประกอบอาชีพบรรณารักษ์ เป็นบรรณารักษ์ ห้องสมุดวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยมากที่สุด

ต่อมา เทคโนโลยีสารสนเทศเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อการทำงานในด้านต่าง ๆ มากขึ้น ก่อปรกับหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนได้เล็งเห็นความสำคัญของข้อมูล ภาควิชา บรรณารักษศาสตร์ของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการจัดการเรียน การสอนเพื่อผลิตบุคลากรสำหรับตำแหน่งงานใหม่ โดยในปี พ.ศ.2524 ภาควิชา บรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดประชุมทางวิชาการเพื่อปรับปรุงหลักสูตร บรรณารักษศาสตร์ให้สอดคล้องกับความต้องการทางวิชาชีพและเพื่อสร้างความร่วมมือ ระหว่างสถาบันที่สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ (อัมพร ทิชะระ, 2529: 90-91) ในปี พ.ศ. 2527 ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จัด สัมมนาทางวิชาการเรื่อง การปรับปรุงหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรี ให้สอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงของตลาดงานซึ่งสืบเนื่องมาจากวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี (ภรณ์ สิริโชติ, 2528 : 20-21) และในปี พ.ศ. 2529 ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดสัมมนาทางวิชาการเรื่องแนวโน้มการผลิตบัณฑิต บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ โดยเป็นการรวบรวมความคิดจากนักวิชาการ ผู้ เชี่ยวชาญทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ต่อแนวโน้มการศึกษา บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ตลอดจนการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตได้เหมาะสมกับ ความต้องการของตลาดงานยิ่งขึ้น (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชา บรรณารักษศาสตร์, 2529 : 58-62)

ต่อมา ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ในสังกัดสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้ปรับปรุงเนื้อหา ของหลักสูตร โดยเพิ่มรายวิชาที่มีเนื้อหาด้านสารนิเทศ ตลอดจนเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น

ทั้งในหลักสูตรระดับปริญญาตรีและปริญญาโทเช่น วิชาการจัดเก็บและคั่นคืนสารนิเทศ การวิเคราะห์และออกแบบระบบสารนิเทศ สารนิเทศศาสตร์ หรือเทคโนโลยีสารนิเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ บางสถาบันได้เปลี่ยนชื่อหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ เป็นบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

นับตั้งแต่ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์เป็นบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ยังไม่มีงานวิจัยใดที่สำรวจสถานการณ์การทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ว่าหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป มีผลให้บัณฑิตสามารถเลือกประกอบอาชีพในตำแหน่งงานที่หลากหลายขึ้นหรือไม่ และการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตนั้นมีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารนิเทศมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสำรวจสถานการณ์การทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในแงดังกล่าว โดยคาดว่าประโยชน์จากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นแนวทางแก่สถาบันผู้ผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ในการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อเป็นการเตรียมบุคลากรให้ตรงกับความต้องการของตลาดงานต่อไป

วัตถุประสงค์ เพื่อ

1. สำรวจสถานการณ์การทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์หรือบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2535-2539 ในด้านตำแหน่งงาน หน่วยงานที่สังกัด เงินเดือน และลักษณะงานที่รับผิดชอบ
2. ศึกษาการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน และปัญหาที่บัณฑิตและมหาบัณฑิตประสบ

สมมติฐาน

1. บัณฑิตและมหาบัณฑิตส่วนใหญ่ประกอบอาชีพบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย
2. บัณฑิตส่วนใหญ่นำความรู้ด้านบริการสารนิเทศมาใช้ในการทำงาน และประสบปัญหาในด้านการขาดทักษะการสืบค้นข้อมูล ส่วนมหาบัณฑิตส่วนใหญ่นำความรู้ด้านเทคโนโลยีสารนิเทศมาใช้ในการทำงานและประสบปัญหาด้านการขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดการระบบ

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาสถานภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตทางบรรณารักษศาสตร์ หรือ บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2535-2539 ในด้านตำแหน่งงาน หน่วยงานที่สังกัด เงินเดือน ลักษณะงานที่รับผิดชอบ การนำความรู้ไปใช้งานในการทำงาน ตลอดจนปัญหาในการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิต

ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ หรือ บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยจำนวน 6 แห่ง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2535-2539 เป็นระยะเวลา 5 ปี โดยผู้วิจัยจะศึกษาจากบัณฑิตและมหาบัณฑิต ซึ่งการศึกษาคครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ หรือ บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ของสถาบันที่เปิดสอนทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโทเท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นแบบสอบถาม โดยเนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ ได้แก่ สถาบันการศึกษาที่สำเร็จการศึกษา เหตุผลในการศึกษาต่อระดับปริญญาโท หน่วยงานที่สังกัด ตำแหน่ง หน้าที่ และความรับผิดชอบ การใช้เทคโนโลยีสารนิเทศในการทำงาน และระดับเงินเดือน

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการนำความรู้ในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ หรือ บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ในแบบสอบถามจะระบุเป็นแต่ละรายวิชา เพื่อใช้ในการสำรวจการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการทำงาน โดยให้บัณฑิตและมหาบัณฑิตพิจารณาว่าได้รับความรู้จากรายวิชานั้น ๆ ไปใช้ในการทำงานมากน้อยเพียงใด แบบสอบถามส่วนนี้ จะเป็นแบบมาตราประมาณค่าของ Likert (Likert scale) โดยกำหนดค่าความคิดเห็นเป็น 5 ช่อง โดยใช้สัญลักษณ์ 1-5 แทนความหมายดังนี้

5	หมายถึง	มาก (ม)
4	หมายถึง	ปานกลาง (ป)

3	หมายถึง	มากที่สุด (มส)
2	หมายถึง	น้อย (น)
1	หมายถึง	น้อยที่สุด (นล)

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาในการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิต และข้อเสนอแนะต่อสถาบันผู้ผลิต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สํารวจและศึกษาค้นคว้ารายละเอียดทางด้านหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ แนวโน้มของหลักสูตร วิชาชีพสารนิเทศ จากหนังสือ บทความ งานวิจัย สิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ ตลอดจนข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต

2. สร้างแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ โดยนำไปทดสอบกับบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์สำเร็จจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 10 คน และมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 10 คน

3. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเพื่อจัดเตรียมฉบับสมบูรณ์

4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์หรือจัดส่งด้วยตัวเองไปยังบัณฑิตและมหาบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์ หรือ บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาในช่วงปีการศึกษา 2535-2539 จำนวน 703 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ติดต่อขอความร่วมมือทางการวิจัยจากมหาวิทยาลัยที่บัณฑิตและมหาบัณฑิตสำเร็จการศึกษา นอกจากนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมที่อยู่ของบัณฑิตและมหาบัณฑิตจากทะเบียนประวัตินักศึกษา หนังสืออนุสรณ์รุ่นของคณะ หรือจากการสอบถามเพื่อนร่วมรุ่นที่สามารถติดต่อได้ เพื่อให้ได้สถานที่ติดต่อที่ชัดเจนที่สุด จากนั้นให้บัณฑิตและมหาบัณฑิตส่งแบบสอบถามกลับคืนมายังผู้วิจัยทางไปรษณีย์ โดยใช้เวลาเก็บ รวบรวมข้อมูล และติดตามแบบสอบถามเป็นเวลา 7 เดือน

5. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel 97 ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติดังนี้

- ข้อมูลส่วนบุคคลของบัณฑิตและมหาบัณฑิต วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และคำนวณหาค่าร้อยละ

- ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละข้อ

6. นำเสนอข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว ในรูปตาราง และคำบรรยายประกอบตาราง โดยแทนค่าเฉลี่ยของข้อมูล ดังนี้

4.50-5.00	หมายถึง	มากที่สุด
3.50-4.49	หมายถึง	มาก
2.50-3.49	หมายถึง	ปานกลาง
1.50-2.49	หมายถึง	น้อย
1.00-1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

7. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งงาน และลักษณะของงานเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
2. เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาที่ผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย